

S6E11. Heinrich Harrer: Syv år i Tibet

Det er blevet vinter på det tibetanske højplateau. Deres termometer går kun ned til minus 30 grader, så der står det konstant. Der er isnende vinde, der flyver ind over de her åbne sletter. Der er ikke noget læ. Der er ikke noget ly. Der er ikke noget, der gror heroppe. Om dagen bliver Heinrich Harrer og Peter Aufschnaiter stegt af solen, og om natten er de ved at få forfrysninger. Deres hår og skæg gror fuldstændig vildt. Der er huller i støvlerne. De går med sokker på hænderne, for de har ikke nogen handsker. Det er 20 måneder siden, de flygtede fra en interneringslejr i Indien, stak af fra bag pigtrådshegnene, og de er på vej mod Lhasa, Den Forbudte By, hvor gudekongen Dalai Lama hersker. De ved ikke, hvad der ligger forude, men de ved én ting: at hvis de kommer frem til Lhasa, så er de ikke velkomne.

Heinrich Harrer skriver: "Jeg havde samme fornemmelse i mellemgulvet, som jeg havde, før jeg besteg Eigers nordside, eller første gang jeg så Nanga Parbat. Ved sådanne lejligheder spørger man sig selv, om ens forehavende ikke er en vanvittig overvurdering af egne kræfter. Man bliver først rolig igen, når det døde punkt er overvundet, og man begynder at handle. Det er sikkert godt, at man ikke på forhånd ved, hvad der forestår. Hvis vi havde haft bare den fjerneste anelse om det, ville vi være vendt om. Men foran os lå jomfrueligt land, som ingen kendte. Og på kortene over disse egne førte vores vej gennem lutter hvide pletter."

I lytter til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig, og vi er efterhånden godt i gang med de vildeste overlevelshistorier blandt opdagelsesrejsende. Og den, vi har på programmet i dag, den har jeg glædet mig til længe. Vi skal med den østrigske bjergbestiger Heinrich Harrer ud i de høje pakistanske bjerge og efter flere års fangenskab med på en lang flugt til fods mod den forbudte by Lhasa i Tibet. Her venter store erkendelser, et unikt indblik i en ukendt verden og et nært venskab til Dalai Lama. Lyder historien en smule bekendt, så er det, fordi vi skal i gang med den sande historie bag filmen "Syv år i Tibet," hvor Brad Pitt spiller Heinrich Harrer. Og i studiet til at guide os igennem de her høje bjerge har vi min gode kammerat og rejsemakker Tore Grønne. Velkommen, Tore.

Tusind tak!

Og du har været med før i Den Yderste Grænse. Der sad vi med en halv verden imellem os, da det var cykelhistorier. Så nu er du vendt hjem til Danmark, og det er bare dejligt, at du er med igen. Tore, du er journalist og til daglig chefredaktør på Opdag Verden. Så er du verdenscyklist med talrige lange cykelekspeditioner i Karakoram, Hindu Kush og Himalaya. Og så har du stor indsigt i de gamle ekspeditionshistorier fra området. Og så er du desuden forfatter til bogen "Farvel Tibet."

Tore, jeg ved, det er vigtigt for dig at adskille filmen med selveste Brad Pitt i hovedrollen som Harrer og den virkelige Heinrich Harrer. Hvorfor er det vigtigt, at vi adskiller de to ting?

Det er det, fordi det er to forskellige historier, der bliver fortalt om manden Heinrich Harrer. Jeg sad faktisk lige og gik i gang med filmen her den anden dag, men slukkede et lille stykke inde, fordi det mudrer ligesom tingene lidt til at se den. I filmen, som der sikkert er nogle, der har set, der har vi jo Heinrich Harrer, der er den her meget egocentredede bjergbestiger, hvor alle nærmest bare står i vejen for hans egne mål og ambitioner. Dem fejer han til side på meget ucharmerende vis gang på gang, for det handler kun om ham selv. Og i filmen vil de jo have den der transformation frem, at han går fra at være den her egocentredede europæer til at opleve det her smukke samfund, han finder på verdens tag i Tibet. Men det er ret vigtigt egentlig bare at glemme alt om, fordi det tegner ikke et retfærdigt billede af, hvem Heinrich Harrer var.

Så hvem var han, Tore?

Jamen, Heinrich Harrer - helt tilbage til begyndelsen - blev født i 1912 i Østrig i bjergene og forelskede sig hurtigt i dem som ung. Han læste så geografi og var sportsmand. Altså, han var på det olympiske østrigske skihold og var skulle egentlig have været med i olympiaden i '36. Han var verdensmester i styrtløb, må det have været, på ski for studerende, tror jeg, det var. Men mest af alt var han bjergbestiger. Og hans claim to fame var, at han var med det første hold, der besteg nordsiden af Eiger, det her ikoniske bjerg i Alperne, på en rute, der på det tidspunkt blev kaldt "Alpernes sidste problem." Man kunne simpelthen ikke bestige det. Der var masser af folk, der var døde. Og det besteg han så, og det gav ham jo ligesom en stor stjerne på et tidspunkt, hvor der var ingen af de her 8.000 meters bjerge - dem er der 14 af i verden... Der var ingen af dem, der var blevet besteget endnu. Der var masser af folk, der var døde på både britiske og tyske ekspeditioner, men der var ikke nogen, der var blevet besteget.

Og det her Eiger, som var og er formentlig et af de sværeste bjerge at bestige i Europa, bliver hans hvad, Tore? Hans adgangsbillet til de endnu større bjerge, som han havde drømt om? Altså Himalaya?

Lige netop. Der betyder netop, at han bliver inviteret med på sådan en rekognosceringsekspedition til Nanga Parbat. Nanga Parbat er det niende højeste bjerg i verden på det 8.120 meter højt i det, der i dag er i Pakistan i Karakorambjergene tæt på K2, som man jo nok kender. Der er der så en østrigsk ekspedition på vej til, hvor han bliver inviteret med på den. Ekspeditionslederen er en fyr, der kommer til at spille en stor rolle i den her historie også, Peter Aufschnaiter. De sætter så afsted. Han er lige blevet gift, Heinrich Harrer. Hans kone er er gravid. De er på vej på bryllupsrejse. Han har egentlig kontrakt på en film. Han har et lærerjob, der venter på sig, og får den her invitation og siger, at der er bare ikke noget at tænke over overhovedet. Afsted mod Himalaya.

Og bare lige en sidebemærkning, Tore, fordi han bliver gift med Charlotte Wegener, som er datter af Alfred Wegener. Og den opmærksomme lytter derude kender måske det navn, fordi Alfred Wegener har været med på store danske ekspeditioner, var med på Danmarksekspeditionen med Mylius-Erichsen. Og for 14 dage siden havde vi en episode med her i Den Yderste Grænse omkring J.P. Kochs ekspedition med islandske heste hen over indlandsisen. Og der var Wegener med. Jeg syntes bare, det var så mærkeligt, da jeg faldt over det her. Og Charlotte Wegener er jo så gravid, da han tager afsted, eller hvad, Tore?

Ja, og han skal jo være afsted i nogle måneder. Det er en lang tur på det tidspunkt, for det er jo med tog og skib og så videre. Og hun er gravid. Og han drager så afsted med Peter Aufschnaiter blandt andet. Og de går så op til foden af det her enorme bjerg, Nanga Parbat. Det ved jeg - jeg har været der, du har været der - at det er jo bare en kolos af et bjerg. Og det er ligesom den vestligste grænse af Himalaya, der ligger her. Det er blevet sådan en national besættelse, nærmest, for tyskerne at bestige det her bjerg. Der er en kendt ekspedition i '34, hvor der er 11 mand, der dør i en lavine på bjerget. Og bjerget er bare meget farligt. Altså, det bliver kendt som "the killer mountain," fordi det bare slår bjergbestigere ihjel som fluer, altså. Men det egentlig alt sammen bare en intro til det, der kommer til at ske.

Det er det, der er så vildt.

Ja, det er det, der er så vildt. Han er afsted på den her ekspedition, og de kommer så ned fra bjerget igen, efter han har været ude og prøve at finde en ny rute, som der så skal en ekspedition på videre. Men det er i sensommeren '39. Pakistan er jo stadigvæk en del af Indien på det tidspunkt, og briterne - det er jo en del af deres imperium, imperiet hvor solen aldrig går ned. Så de kommer ned til Karachi og skal egentlig tilbage til Østrig. Anden Verdenskrig bryder ud, og de bliver arresteret som en del af det tyske imperium. Og Henrich Harrer, Aufschnaiter...

De bliver arresteret af englænderne.

De bliver arresteret af englænderne.

De ved ikke, at krigen er gået i gang?

Det får de at vide af englænderne.

Okay.

"Der er udbrudt krig. Vi er i krig med hinanden nu." Så de bliver simpelthen sat i en interneringslejr, en fangelejr, hvor de først bliver sat ned i det sydlige Indien og sidder bag pigtråd dernede. Og Harrer siger, at fra første øjeblik har han flugt i tankerne. Altså, han skal ikke sidde i nogen fangelejr. Det gider han ikke høre tale om. Og der er noget fangetransport. Han hopper faktisk af en lastbil på et tidspunkt, men en af hans venner bliver taget med det samme, og han trisser stille og roligt tilbage. Og han sidder i flere år dernede i Sydindien og bliver ved med at udskyde flugtplanerne, fordi de ved ikke helt, hvor de skal flygte hen. Der er sådan nogle portugisiske enklaver, men det er ikke helt perfekt. Og de håber også, at den her krig snart slutter. Men det gør den jo så bare ikke. De bliver så overflyttet til en lejr, der ligger i en by, der hedder Dehradun, der ligger lige på kanten af Himalaya. Og da han kommer herop, begynder flugtplanerne virkelig at skabe sig i hovedet på ham, fordi de nu er tæt på Himalaya. Og han er jo enormt fascineret af de her bjerge, og han begynder at se, at der er ikke så langt til Tibet.

Så han kan inde fra lejren nærmest stå og kigge på drømmen eller på årsagen til, at han i sin tid tog afsted.

Han kan nærmest kigge på drømmen om at komme derud, ja. Og de har faktisk adgang til kort og bøger i den der fangelejr. Det lyder ikke til, at det sådan er... Han beskriver i hvert fald ikke, at det sådan har været hæsligt at være der, udover at de selvfølgelig er berøvet deres frihed.

Nej, for det var et nyt spørgsmål, Tore: Både hvordan de blev behandlet, men også at det, der kommer til at blive ret kontroversielt senere hen, er jo, at man finder ud af, at han også var en del af nazistpartiet, altså inden han tog afsted. Kan du kort fortælle noget om det, om nazistrollen?

Ja, det kan jeg sagtens. Det var han, inden han tager afsted på den ekspedition. Jeg nævnte kort, at han havde et lærerjob i sigte. Og for at få det lærerjob, skulle man være en del af nazipartiet. Så han har faktisk indgivet sin papirer om at blive en del af partiet. Han har ikke været i hæren eller i militæret og haft nogen rang eller noget. Men han har indgivet et ønske om at blive en del af det og siger selv i sine ældre dage, at det var simpelthen for at få sit job, og at det måske var naivt, men det var '38, og man vidste ikke, hvad der ventede.

Der findes efter sigende også - nu har jeg ikke selv kunnet finde det - men der findes et billede af ham sammen med Adolf Hitler efter den succesfulde bestigning af Eiger, hvor det ville Hitler meget gerne omfavne.

Ja, ja, så han har jo været... Altså, han har jo levet i den tid, og han har været rimelig prominent på grund af nogle af de her ting. Og det mener han så selv, at det er jo selvfølgelig blevet misrepræsenteret på en eller anden måde.

Men årsagen til, at jeg spurgte, Tore, det var også for at sige, hvis vi ved, hvordan han blev behandlet i lejren, hvis de vidste, at han var en del af partiet... Men det lader ikke til, at de så har haft det rigtig, rigtig hårdt?

Nej, det lyder det faktisk ikke til. Han begynder at lave flugtplaner med en italiener - jeg tror, han er officer - og han får faktisk løn derinde og tjener penge.

Okay!

Og det er faktisk ham, han allierer sig med i sin første virkelige flugt, som er i '43, altså efter han har siddet fire år i fangelejr. En anden italiensk fyr, der hedder Marchese, som har pengene. Og Harrer har så den her vilje, der er helt vild. Han har kendskabet til bjergene, han kan finde ruter, han har studeret kort, han er geograf. Så han har ligesom alle de færdigheder, der skal til. Så de stikker faktisk af sammen de to i foråret '43. De kravler simpelthen over pigtrådshegnene i ly af natten efter at have planlagt den her flugt, løber væk... Og det er altså med lysraketter, der bliver sat over lejren, da man finder ud af det, der bliver skudt efter dem, og de løber direkte ud i noget jungle, der er dér på kanten af bjergene og begynder så flugten mod Tibet. Og det er jo sådan en flugt, hvor de går om natten. Altså, en østriger i Indien skiller sig ud, selvom han har malet sig i hovedet osv. Altså, man kan tydeligt se, hvem han er, så han forklæder sig.

Det var sådan, at de har malet sig?

Ja, ja. Han maler sig brun i hovedet, og historien går, at han er indisk pilgrim på vej mod udspringet af Gangesfloden, som et stort pilgrimssted, som ligger oppe i det område. Men det er kun, hvis de bliver taget. De går om natten igennem de her bjerge, der er uvejsomme. De skal holde sig væk fra alle folk. Og så ligger de og sover og gemmer sig i grøftkanter om dagen, hvor der er hedt og fyldt med fluer. Altså, de ligger og steger i solen. De får ikke nok mad. De får ikke nok at drikke. Han beskriver i sin bog - filmen er jo også baseret på hans bog "Syv år i Tibet" - hvordan han er dødtørstig, og han finder en vandpyt og kaster sig grådigt ned på knæ og begynder at lappe det her vand i sig og finder så ud af, at det er en pyt, hvor vandbøflerne ligger og vender sig i løbet af dagen og ikke mindst ligger og tisser i den dér pøl dagen lang. Så han bliver voldsomt syg af det, fordi han har slubret bøffelurin i sig.

Og den italienske makker er ikke i lige så god form. Harrer har brugt fire år i interneringslejren på at holde sig i form, på at lære sprog, på lære en smule tibetansk. Han tror egentlig, han skal til Japan først, så han lærer sig selv noget japansk. Og holder sig selv bare i fysisk topform, så han er klar til de her strabadser. Og Marchese begynder hurtigt at falde fra hinanden. Harrer går faktisk med begge deres rygsække. Indtil de så efter cirka fem uger faktisk ender med at blive fanget. Altså, det ender simpelthen med, at der er lokalbefolkning, der ser dem, og de bliver tilbageholdt.

Inden de bliver sendt tilbage til interneringslejren, bliver Harrer ven med en indisk vagt og beder ham om at passe på nogle penge, nogle kort og et kompas, for han siger, "Jeg kommer tilbage om et år igen." Så allerede inden han er tilbage bag pigtråden, har han planlagt sin næste flugt og skriver om, at han glæder sig til den næste flugtsæson.

Ha ha ha! Tore, ved vi noget om... Nu er der jo også gået mange år, og han er jo blevet far i mellemtiden, formentlig?

Han er blevet far. Han har en lille søn derhjemme, Peter. Og han er i mellemtiden også blevet skilt, fordi hans kone sender faktisk et brev, hvor hun beder om skilsmisse. Hun har fundet en sød officer. Og Harrer er helt indforstået med det. Det er ikke noget, han tager personligt. Han siger, de var... Jeg tror ikke, hun var mere end 18, da de blev gift. De nåede faktisk kun at være sammen i et par måneder. Så det kan han godt forstå, at det kan hun ikke vente på, at han sidder fast derovre og ikke aner, hvornår han kommer hjem igen.

Skriver han noget om den her motivation? Altså, nu siger du, han glæder sig til den næste flugtsæson.

Ja, man kan se, at han trives i det på en eller anden måde, lader det til.

Men har han Peter foran sig? Har han sin søn foran sig?

Nej, ikke hvad vi ved af. Det skriver han ikke hverken i "Syv År i Tibet" eller i en biografi, han skriver, da han er en gammel mand, kort før han dør, da han er i slutfirserne-starthalvfemserne. Der skriver han ikke, at det er motivationen. Der er ikke så mange følelser omkring det, lyder det ikke til. Det kommer der senere.

Motivationen bliver: Jeg skal væk herfra. Her skal jeg ikke ende mine dage.

Motivationen bliver frihed. Motivationen bliver simpelthen frihed.

Jeg synes lige, vi skal have et citat med, fra da han kommer tilbage til interneringslejren, for det siger også lidt om, at han har det altså ikke frygteligt derinde. Her er et citat fra bogen. Det starter lige på engelsk, og så går det over det danske. Men han skriver: ""You made a daring escape. I'm sorry. I have to give you 28 days," sagde den engel-

ske oberst, som modtog os i lejren. Jeg havde nydt friheden i 38 dage. Nu måtte jeg bøde for flugtforsøget med 28 dage i enecelle. Men da man fra engelsk side ikke frakendte det dristige flugtforsøg en vis ridderlig anerkendelse, blev straffen ikke så strengt overholdt, som det ellers var tilfældet."

Så altså...

Ha ha! Fantastisk!

Ja, det er meget skægt, ikke? At det lyder ikke til, at han sådan er bange for at komme tilbage, og at de bliver behandlet ordentligt. Men det er bare friheden, der lokker. Så han går straks i gang med at planlægge det næste flugtforsøg.

Og så bliver det sæson.

Så bliver det sæson. Så bliver det foråret '44. Og han har planlagt flugtforsøget med... De har lært sig mere sprog. Peter Aufschnaiter er nu med, den gamle ekspeditionsfører fra Nanga Parbat.

Så han sidder i samme lejr?

Han sidder i samme lejr, og de allierer sig med fem andre mænd og laver en ret... Altså, det er sådan en helt komedieagtig flugt, hvor der simpelthen er to af de her folk, der klæder sig ud som britiske officerer. De har fået nogle gamle kort, de ruller sammen og stikker under armene. Og lige inden flugten er der så fem andre, blandt andet Harrer, der lader sig kronrage. De maler sig med sværte i hovederne, så de ligner indiske kulier, som de siger. Og så spadserer de simpelthen ud af fangelejren under påskud af at være et hold, der skal reparere pigtrådshegnene. Så de går simpelthen ud med... Altså, de to britiske officerer med panden rejst og kulierne med blikket i jorden, som man skal, og går ud i friheden.

Og da de så er derude, spredes de for alle vinde. De har forskellige planer om, hvor de vil hen og tænker, at de klarer sig bedre hver for sig. Så der sætter Harrer faktisk ud alene først, og det viser sig så, at han har jo en meget stærk psyke og altså bare en stålfast vilje og så også bare en jernfysik. Altså, han tilbagelægger helt andre distancer, end han kunne gøre med italieneren året før og kommer ret hurtigt tilbage op i bjergene,

hvor den indiske vagtmand fra den seneste flugtsæson har gemt hans penge og kort og kompas.

Han kommer derop igen?

Han kommer og henter det, og han er glad for at se ham. Og så er han ligesom afsted på det, der så bliver en virkelig, virkelig lang flugt mod Tibet og mod Den Forbudte By, mod Lhasa.

Ved han, hvad der venter?

Nej... Ja, både og. Altså, han ved, Tibet venter, og som enhver god eventyrer er han jo tiltrukket af det mystiske og det ukendte og de høje bjerge. Han går jo rundt i de bjerge, han har drømt om. Og man må jo også bare sige, at Tibet er på det tidspunkt et ekstremt mystisk sted.

Jamen, fortæl gerne om det, Tore, hvad det er for noget. Fordi det er det lukkede land, og folk har forsøgt før osv.

Folk har forsøgt før. Tibet er simpelthen lukket for udlændinge, og det har det været i lang, lang tid. Tibetenerne har en gammel profeti om, at der vil komme et fremmede folk og tilintetgøre deres religion, som virkelig er omdrejningspunktet for deres kultur, og simpelthen ødelægge landet. De har så også lidt ligget midt i det, der hed The Great Game, mellem zarens Rusland og det britiske imperie og til dels Kina, der kommer ind senere, altså om magten i Centralasien. Så de simpelthen bare villet have, at alle skulle lade dem være i fred deroppe.

Og i slutningen af 1800-tallet har vi sådan en mindre kavalkade af meget excentriske eventyrere, der vil frem til Lhasa. Fordi rygtet har jo spredt sig om denne her Den Forbudte By, hvor templernes tage er lavet af rent guld. Der er den levende gudekonge Dalai Lama, der bor i et kæmpe palads deroppe i Potala, der troner over den her by. Men altså stadigvæk midt i 1860'erne, altså det er efter briterne har opmålt Everest nede fra de indiske sletter, og man har jo kort, der er Tibet bare en hvid plet. Man ved ikke, hvor Lhasa ligger. Så briterne sender de her indiske spioner ind, der går afsted, hvor de har gemt små instrumenter i deres udstyr. De tæller skridt, de koger vand for at se, hvor højt oppe, de er, og laver langsomt kort.

Og så har man de her vestlige eventyrere, der vil prøve at komme frem. Og det er nogle helt rablende historier. Altså, først er der en russisk officer, der prøver at komme frem, og det gør han ved - jeg tror, det er 9.000 runder ammunition - nærmest har han en hær med sig for at skyde sig frem til Lhasa. Han når ikke frem. Du har kristne missionærer, der rejser derind, fordi de vil omvende den levende gudekonges undersåtter til den kristne tro. De når heller ikke frem. Der er en fransk eventyrer. Han ender med at blive skudt og kastet i en flod.

Fordi den anden ting, man skal forstå om Tibet, er, at du har en befolkning, der ikke vil have nogen ind udefra. Men det ligger også bare som det perfekte fæstningsværk derinde. På tre sider har du Himalaya og Karakoram og Kunlunbjergene, altså de højeste bjerge i verden med de her gletsjere og ufremkommelige bjergpas, som meget, meget få mennesker har været i. Det ligger på tre sider og omkranser det her høje plateau, der er helt enormt i sig selv. Og på den fjerde side ud mod Kina har du de store sletter, der er fuldstændig lovløse. Det er røverbander, der hersker derude. Så hvis du ikke går kold i bjergene, eller bjergpassene gør kål på dig, så kommer røverne og tager dine ting, hugger dine hænder af, og kaster dig i en flod.

Så scenen er sat...

Så scenen er sat.

... i forhold til, hvad der venter derude.

Lige netop. I maj '44 står Harrer så i et pas. Der er de her bedeflag, som man placerer i passene, der blafrer i vinden, og der er en stensætning, og han ved, at nu står jeg på grænsen til Tibet. Men hvem er dernede? Hvordan vil de tage imod mig? Det ved han ikke. Han sammenligner det faktisk selv med Columbus, der kommer til Amerika og ikke ved, hvordan han bliver modtaget af de oprindelige folk. Så lidt ved han om det, da han kommer derop.

Og Tore, vi har lyd på Harrer.

Ja!

Det er noget, du har fundet. Det er sendt i tv - jeg ved ikke, om det er tysk eller østrigsk tv - i 1964. Lad os lige læner os lidt tilbage. Mit tyske er ikke alt for stærkt, men jeg kan forstå bidder af det. Vi får lige en stemning fra da Harrer fortæller om, hvad der egentlig i sin tid ventede ham på hans lange rejse til fods.

Fedt!

... [Lydklip på tysk]...

Tore, så vidt jeg forstår, så siger han, at "vi" havde det her foran os. For på et tidspunkt støder han jo ind i sin gamle kammerat.

På et tidspunkt støder han ind i sin gamle kammerat Peter Aufschnaiter. Først går han med en anden fyr, der hedder Kopp. Men det, der sker i løbet af de måneder, der går, det er, at ud af de der syv, der sætter afsted, der falder de simpelthen fra én for én. De giver op på grund af elementerne, på grund af sult. De er jo syge som hunde, mens de går rundt derude, hvor de lider af det ene eller det andet. Og du skal huske, de går jo rundt i de her bjergpas op mod 6.000 meters højde, hvor der ikke altid er stier, og så er der ikke meget ilt i luften, og det er bare forhold, der tærer helt vildt på kroppen.

Hvordan møder man sin gamle ven? Altså, han flygter med Aufschnaiter ud af den her lejr, og så i månedsvis er de ikke sammen, og så pludselig mødes de igen.

Ja, de mødes faktisk flere gange. Jamen, det er simpelthen, fordi de følger ligesom den samme rute, den samme flugtrute. Og nogle gange er der så også gamle handelsruter, karavaneruter, der går over de her bjergpas på grænsen mellem Indien og Tibet. Så han møder ham. Men først da han kommer ind i Tibet, er det faktisk med hinanden. Der er det med Kopp, og de kommer så ind og går ned mod den første landsby. Og man skal forestille sig, at man har krydset hovedkæden i Himalaya, de her kæmpe, sneklædte bjerge. Det tager jo uger at gå ned over de der pas nærmest. Og man kommer så ned på de her højsletter. Det er langt over trægrænsen. Det er ikke noget, der vokser herude. Der er ingen beskyttelse mod noget som helst. Og det er altså mest nomadetele, de finder derude. Nogle få bygninger. Og da de dukker op og finder de første mennesker, får de én helt klar besked: Vend om. Gå tilbage, hvor I kom fra. I er ikke velkomne i Tibet.

Wow!

Og han finder jo så ud af, at den her gamle profeti betyder, at enhver tibetaner er simpelthen blevet trænet i - det er blevet indpodet - at man hjælper ingen udlændinge.

Er det af religiøs overbevisning, eller er det også, at der kan være en eller anden straf forbundet med det, eller hvordan?

Der kan være meget, meget grusomme straffe forbundet med det. Altså, man skal ikke lang tid tilbage, før Herrer kom, før der er eksempler på folk, der har hjulpet udlændinge, og så har de fået hugget hænderne af, fået hugget benene af, fået gravet øjnene ud og blevet syet ind i tørrede yakskind og kylet i Tsangpofloden, der er sådan en isflod.

Hold nu kæft!

Så man skal ikke høre mange af den type historier, før man ikke hjælper udlændinge. Så der er simpelthen ikke nogen, der vil hjælpe ham. Der er ikke nogen, der vil sælge ham mad. Og det bliver det helt store problem, da de kommer ind, at de løber simpelthen tør for mad. Nogle gange er de i stand til at bytte sig frem til en smule, men så er det sådan noget med, at de sidder og spiser rå kød med maddiker, fordi det er det, de kan finde. Og de kan bytte sig til lidt tsampa, som er sådan noget ristet bygmel, man egentlig bare blander med vand eller smør til, hvis man kan få fat på det, og så kan man spise det som en suppe eller som sådan nogle dejkugler. Jeg har selv ædt en masse af det. Det er ikke det mest spændende, men det gør, at man kommer over det næste pas. Men de er i Tibet i tre uger og bliver ved med at få at vide, at de skal skride. Vi vil ikke have jer her. Og så går de faktisk ind i Ladakh i det nordlige Indien, over et pas, der hedder Shipki La, og ind i Spitidalen, der ligger deroppe, der også er kulturelt beslægtet med Tibet.

Og der har du sikkert også været, Tore?

Der har jeg været. Der har jeg cyklet flere gange.

Hvad er det for et sted?

Jamen, det er sådan et sted nord for vandskellet i Himalaya, så der er fuldstændig tørt. Det er over trægrænsen. Det er de her enorme bjerge. Der er enormt smukt. Det er røde, brune bjerge med sne på toppen og øde dale, hvor du så nogle gange har de små landsbyer, hvor man så dyrker byg, hvor der er de her helt lysegrønne marker i de her områder. Det er et af de steder - det kender du også fra dine ture - hvor himlen bare virker til at være uendelig. Solen er vildt, vildt skrap deroppe, men du har de her skyer, der altid flyver hurtigt afsted og kaster skygger ned over bjergene. Det er et virkelig barsk, men enormt smukt sted.

Hvordan klarer de sig?

Jamen, det gør de også kun lige, altså. Men de får byttet sig til lidt mad af og til. De har også nogle penge, så de køber mad af og til. Og han møder så igen Aufschnaiter, og de kommer så ind i det vestlige Tibet sammen. Aufschnaiter har også nogle penge. Og Aufschnaiter er endnu bedre, for han kan allerede tale noget tibetansk, da de kommer derind. De forklæder sig som pilgrimme igen og prøver simpelthen at... Der er ikke nogen, der skal se, at de er udlændinge. De udgiver sig for at være pilgrimme, der skal til Mount Kailash, som er det her hellige bjerg langt, langt ude i Vesttibet, som tibetanske pilgrimme ligesom valfarter til.

Og fortæl, hvad det er, for jeg ved også, du selv har været ved Kailash.

Jeg har også selv været ved Kailash, ja.

Hvad er det, der foregår der?

Jamen, Kailash er et pyramideformet bjerg med sne på toppen - det eneste bjerg dér, der har sne på toppen - hvor de tibetanske buddhister tror, at du kan blive udfriet fra et helt livs synder ved at gå rundt om det. De tror på reinkarnation, på karma og samsara. Så man kommer derud for simpelthen at efterlade sit gamle liv og blive genfødt i det højeste pas på rundt om det her bjerg. Det er et helt vildt sted.

Går Harrer og Aufschnaiter med nogle af de her pilgrimme?

Nej, det gør de ikke. De skal stadigvæk gemme sig for meget til det. De vil rigtig gerne. Altså, man kan se her, at Harrer begynder jo... De er godt nok på flugt, men han kan bare heller ikke fornægte, at han er bjergmand, og han er ekspeditionsmand, og han er bare eventyrer helt ind til benet, så han nyder jo også nogle af de her steder. Han ved, de går, hvor der er ingen europæer, der har gået før nogle gange. Det er hvide pletter på kortet. Og det finder han helt tydeligt den glæde i. Samtidig med at de så er helt, helt til rotterne. De har en hund med sig på et tidspunkt, og hvor han har det rigtig dårligt, Harrer, over...

En eller enden hund, der kommer fra en landsby, eller hvad?

Ja, som de har taget med på et tidspunkt. De får faktisk også fat i en yakokse. De har faktisk fat i flere. Han kalder dem alle sammen Armin, så han har Armin 1 og Armin 2 og Armin 3. Men det er altid de dårligste, dumme yakokser, de får handlet sig frem til med de her landsbyboere. Men altså hunden... På et tidspunkt, hvor han siger, at de er skind og ben, Aufschneider og Harrer. Altså, det eneste hunden har at leve af, det er deres lort. Det er simpelthen det, den spiser. De har så lidt, at det er det, den overlever på.

Nej, nej, nej.

Ja. Man glemmer nogle gange, når man læser bogen, hvor vildt det faktisk er, det de gør. Hvor koldt det er, hvor hårdt det er at være derude. Altså, jeg ved fra at have rejst de områder... Jeg har været der både om vinteren og om efteråret. Det er bare brutale, brutale, kolde, øde områder. Der er ingenting.

Der er et andet meget sjovt citat, der siger lidt om det, hvor de er på vej mod Gartok, som er kendt som hovedstaden i Vesttibet. Det er sådan en, de har læst om. Lad mig lige finde citatet derfra, hvor de så når frem til den. Og ja, Harrer skriver:

"Fra litteraturen kendte vi Gartok som Vesttibets hovedstad og sæde for vicekongen, og fra geografibøgerne vidste vi, at den gik for at være verdens højest beliggende by. Men da dette berømte sted endelig lå foran os, kom vi næsten til at le. Først så vi et par nomadetelte, som lå spredt ud over et vidtstrakt plateau. Så dukkede nogle hytter af ler og græstørv frem. Det var Gartok. Bortset fra en enkelt omstrejfende hund var der ikke et levende væsen at se."

Og her er der altså stadigvæk flere måneders gang til Lhasa, som de prøver at nå frem til. Så de er bare ude midt i absolut ingenting.

Tore, de forsøger at få tilladelser til at være der, for de må jo ikke være der. De bliver også bedt om at vende om, og nogle af de andre, der er flygtet, er vendt om.

De er vendt om de fem andre tilbage. De er endt bag pigtråden nede i Indien igen. Ja, på et tidspunkt giver de sig selv til kende og siger, at de østrigere, og at de vil gerne søge om asyl i Tibet. Og det bliver faktisk taget alvorligt. Og der bliver sendt bud til Lhasa, altså langt, langt væk, om at give dem en tilladelse. Og så får de faktisk lov til at blive i en lille by, Tsongkha, hvor de sidder og venter i fire måneder så på at få at vide, om de må blive, eller om de skal sendes ud af landet igen. Og der er de ude at bestige bjerge, og de tegner skitser, og de laver kort. Altså, god gammel ekspeditionsstil.

Og for også at få tanket op, forestiller jeg mig.

Og for at få tanket op og komme lidt mere til kræfterne, lige netop. Og så får de afslag og får at vide, at de er ikke velkomne i Tibet. Samtidig begynder de at få et indblik i, hvor anderledes en verden, de er nået frem til. Altså, de kommer jo med deres europæiske tankegang, og de er landet i et land nu, hvor - som Harrer også skriver - hvor befolkningen tror, at de nedstammer fra en abehelgen og en hundredæmon, der kravlede ned fra himlen på reb, og at de første otte semimytiske konger af Tibet kravlede ned fra de her reb i himlen og kravlede så tilbage op, når de skulle dø, indtil den ottende desværre kom til at kappe det her reb over. Og siden da er Tibet blevet regeret af den levende gudekonge Dalai Lama, som jo så er blevet reinkarneret i hundredvis af år til ham, der sidder der nu, der på det her tidspunkt er en lille dreng. Så det er vildt.

Wauw!

Altså, det er vildt. Det er virkelig det der, som drengedrømme om eventyr bare er gjort af.

Men hvad gør det ved Harrer?

Jamen, i starten bliver de jo frustrerede over nogle gange, at de ikke kan komme igennem. De kommer med deres konventioner og internationale love om, at man har ret til asyl. Men det er tibetanerne ret ligeglade med. Altså, de er alene på verdens tag. Det har de været i rigtig lang tid. De har næsten ikke nogen diplomatiske forbindelser til omverdenen, så det er jo ikke noget, de lægger... Ja, ja, det kan han godt komme og sige, men du er ikke velkommen. Så Harrer og Aufschneider bliver eskorteret ned til meget tæt på den nepalesiske grænse, hvor de ved, at hvis de ender i Nepal, så vil de altså også ende bag pigtråden igen på et tidspunkt. Og her bor de så i en by, Kyirong, hvor de faktisk venter i ni måneder på at få tilladelse til at blive. Og det er her, der ligesom sker en - jeg synes godt, man kan kalde det en - transformation med ham, hvor han begynder faktisk at forelske sig i landet. Naturen er han allerede helt vild med, men han begynder at se, at der er nogle værdier her. Jeg skal lige læse ét til citat derfra, fordi der er et ret fint et, der siger, hvor tætte forbindelser han allerede har her til de områder. Han skriver:

"Kyirong betyder ordret "den lykkelige landsby," og den fortjener virkelig dette navn. Jeg vil aldrig høre op med at længes tilbage dertil, og hvis jeg selv kunne bestemme, hvor jeg skulle tilbringe min livsaften, ville jeg vælge Kyirong."

Altså, det er jo meget sjovt, fordi det lyder jo ikke præcis som en desperat mand på flugt, der skriver det her. Og det er det, jeg mener med, at han begynder også ligesom at trives i hele det her kæmpe eventyr, som han er ude på.

Ja. Du nævnte det her med de her morderiske bander, der hærger højsletterne. Hvor er de henne i det her? Er han tryk?

På det her tidspunkt er han stadigvæk rimelig tryk, men det bliver han ikke ved med, for efter de har været her i ni måneder, får de faktisk afslag igen og får at vide, at de skal sendes tilbage til Nepal. Det har de forberedt sig på, ham og Aufschneider.

Endnu en escape plan!

Endnu én. Altså, der er så mange, og vi er sprunget over flere af dem. Det er jo sådan en konstant ting med, at de stikker af, og de stikker små løgne. De siger, de har tilladelser, som de ikke har. Så er de pilgrimme, så er de asylansøgere, som de jo egentlig er her. Men de fingerer et stort skænderi, hvor Aufschneider så stikker af. De bliver ellers overvåget på det her tidspunkt, selvom de er blevet venner med folk i den her landsby.

Og Harrer stikker så også af. Og så er de på flugt igen.

Og så kommer ligesom den helt store strabadserende tur. Fordi for at komme til Lhasa derfra skal de op over... Der er flere ruter at tage. Der er ligesom en velkendt rute. Der er jo karavaner, der rejser herude, altså gamle saltkaravaner og karavaner med yakokser, der transporterer ting fra det ene sted til det andet. Men der er de bange for at blive taget til fange og blive opdaget, selvfølgelig.

Alternativet er at gå op på noget der hedder Changtang-plateauet, som er et fuldstændigt affolket, stormomsust højplateau. Der er ingenting deroppe. Hvide pletter på kortet. Det eneste, de ved, er at de her morderiske røverbander holder til deroppe. Og det er så den vej, de vælger at gå. Og det er blevet vinter igen, så de render rundt i minus 30-40 grader. De har overhovedet ikke udstyret til det. Der findes ikke brænde heroppe. Der er jo ikke noget. De kan ikke tænde bål. Han siger, de ligger og ryster af kulde i natten. Og hvis de endelig falder i søvn, så bliver de vækket af de tusindvis af lus, der bor på dem. Der er huller i skoene. De har sokker på hænderne. De er udmagrede. De er sultende. De er virkelig, virkelig pressede.

Men så igen, så finder han de her små lyspunkter i det. På et tidspunkt ser de månen stå op over Everest, som de ser, og hvor han siger, at der er ikke nogen europæere, der har været her før. Der er ikke nogen, der har set Everest fra den side. Og som bjergbestigeren, som eventyreren, der ser han også det smukke i det, samtidig med at de er derude.

Ja, det er jo fantastisk. Så det ikke kun bliver kampen om overlevelse, men også at han sætter pris på det her.

Ja, ja. Men de ender jo faktisk på et tidspunkt med ved et uheld at vade direkte ind i en af de her røverlejre, hvor de går ind og banker på et nomadetelt, hvor de ser det, og hurtigt finder ud af, "Shit! Vi er simpelthen gået lige ind i løvens hule her." Og der synes jeg lige, at vi skal have et til citat. Fordi de lægger sig til at sove i det her telt, og Harrer skriver så:

"Vi var på vagt og lå vågne hele natten. Selvom vi var meget trætte, faldt det os ikke svært, for kvinden mumlede hele tiden bønner frem for sig. Det virkede på mig, som om hun allerede bad om tilgivelse for de gerninger, hendes mand ville begå mod os."

Ha ha ha!

Og altså, han skriver så lidt senere, at til morgenmad bytter de et lommespejl for en yakhjerne, som de steger. Og altså, de er helt desperate og ender så med ved små fupnumre og løgne at komme ud af den her suppedas, de er havnet i. Men de ser folk, der går efter dem. Og de har jo ikke nogen våben. De har ikke noget, og røverne er bevæbnede. Så altså, de er virkelig, virkelig pressede.

Det er syv liv i Tibet og ikke syv år i Tibet i forhold til den måde, de overlever på. Og så kommer Lhasa?

Jamen, så kommer Lhasa. Der er også et tidspunkt, hvor de finder ud af, at nu er vi så tæt på det, han selv kalder det forjættede land. Han siger, "Hvilken eventyrer ville ikke tage hen..."

Hvor de ikke er velkomne!

... Hvor de ikke er velkomne. De ved, at de har stadigvæk ikke nogen tilladelser. Og de kommer tættere og tættere på Lhasa, og de finder ud af, at jo tættere de kommer på, jo færre spørgsmål bliver der faktisk stillet, fordi der er aldrig nogen, der kommer så langt. Så folk tror, at de enten har en tilladelse eller tror på deres... Altså, de ser også, at de er så solbrændte, og de er så smurt ind i det ene og det andet, at de ligner ikke europæere længere. Så de ender med at gå helt til Lhasa og simpelthen gå ind under Potala og ser det her vildt imponerende palads, hvor Dalai Lama bor, og når frem.

Hvordan bliver de modtaget? Får de lov til at blive der?

Nej, ikke til at begynde med. Til at begynde med går de simpelthen ind i en gårdhave. Det er de her store, hvidkalkede huse med flade tage, hvor man lægger tørret yakmøg, der skal fyres med om vinteren, og man har de her gårdspladser. Og de går simpelthen ind og sætter lejr op derinde nærmest og siger, "Vi går ikke nogen steder." Og dem, der bor der, de er dødsensangste, fordi de kan jo ikke hjælpe udlændinge. For man ved, der kan tilfalde grusomme straffe til dem, der gør det. Men så går rygtet om, at der er to europæere i Lhasa, og de begynder hurtigt at få nogle venner, der er lidt med højtstående. De bliver inviteret til at bo i hjemmet ved en embedsmand og bekender, hvem de er, og hvorfor de er der, og at de gerne vil søge om asyl. Og så begynder de jo livet i Lhasa.

Og der går lang tid, hvor de ikke får svar på det, og de får også afslag på et tidspunkt, men ender jo faktisk med at være i Lhasa i 5-6 år eller sådan noget.

Og møder Dalai Lama. Det bliver du nødt til at fortælle om, Tore. Det er jo et helt unikt venskab, de også får bygget op.

Ja, det er ret vildt. Fordi det er svært at begribe, hvor stor en rolle Dalai Lama spiller. Det er deres Gud, og det er deres konge. Dalai Lama er på det her tidspunkt en 14-15 år eller sådan noget. Nej, da de kommer, er han endnu yngre. Da de kommer, er han ikke meget over 10, 11 måske. Og han bor i det, som de også kalder "et gyldent fængsel" i Potala, hvor han skal oplæres i buddhismen, og han skal lære at være regent, når han bliver gammel nok til det. Man kan nogle gange se Dalai Lama oppe på taget, hvor han har et teleskop, hvor han følger med i livet nede i Lhasa. Og hvis folk så ser, at han følger med, så stopper de med det, de har gang i, fordi han skal ikke have det dårligt over, han ikke har nogen morskab, når folk dernede har det sjovt. Og Harrer er selvfølgelig enormt nysgerrig på, hvem den her gudekonge er.

Og skriver han noget om, hvordan de mødes, eller hvordan han oplever ham i byen?

Det gør han, ja. Der er et ret fantastisk citat, hvor han ser ham til sådan en procession, hvor han bliver fragtet fra sit vinterpalads, der Potala, til sommerpaladset Norbulingka. Og det skal jeg lige finde. Okay, så Harrer og Aufschneider står her blandt alle tibeternerne, der ser deres levende gudekonge blive transporteret gennem gaden. Og Harrer skriver:

"Mængden tav grebet af ærefrygt. Kun munkenes musik kunne høres: oboerne, tubaerne, paukerne og bækkenerne. Det var et billede som en vision fra en anden verden. En sælsom, uvirkelig atmosfære, som heller ikke vi nøgterne europæere rigtigt kunne undslippe. I det gule lys fra de mange lamper syntes smørfiguren at få liv. Sælsomme blomster nikkede fra et imaginært vindpust. Folderne i pragtfulde gudeklæder bevægede sig knitrende. En dæmons fjæs fortrak sig i en grimasse. En gud løftede velsignende sin hånd."

Ha ha! Så sidder den der, ikke? Det er Dalai Lama, der vinker, der sidder dér og bliver transporteret igennem gaderne.

Ved vi, hvordan de mødes, Tore, første gang?

Ja, det ved vi. Første gang er, hvor der bliver sendt bud efter ham. Og det er faktisk efter, der er blevet sendt bud efter ham fra Dalai Lamas forældre, der inviterer ham hjem, og han ligesom begynder at blive venner af familien, simpelthen. Han bliver venner med Dalai Lamas bror.

Dalai Lama har hørt om, at der er én eller to vesterlændinge i byen, og dem vil han gerne møde?

Ja, og han har set dem i sin kikkert fra taget af paladset og sender så bud efter ham en dag, fordi han gerne vil have ham til at bygge en biograf.

Det er faktisk ligesom filmen. Nu ved jeg godt, du ikke vil tale om filmen. Det er jo faktisk det, der sker i filmen.

Der er flere ting, der passer i filmen. Og Harrer ved jo godt, da han kommer til Tibet, at han skal jo finde en måde at leve på. Og han bliver ligesom en altnuligmand bare på grund af, at han er vesterlænding. Og der er et bibliotek, han kan... Så han aner ikke noget om de her ting, men han siger, "Ja, det finder vi ud af," og bygger så en biograf til ham.

Og det er et andet ret vildt citat. Efter første gang han har mødt Dalai Lama, går han jo derfra, og man kan høre skal mere end at knibe sig selv i armen. Altså, hvad er det, der lige er sket? Og han skriver:

"Det var svært at forstå, at jeg lige havde tilbragt fem timer med den levende Buddha Dalai Lama midt i det tyvende århundrede på verdens tag. Det var som et eventyr, der blev til virkelighed."

Så han begynder jo også at kigge på hele denne verden, som jo er meget, meget eventyrlig. Han begynder at få et indblik i, hvad det er for et liv. Altså, jeg synes, at der ligger noget ret vildt i, at han jo er flygtet fra alle rædslerne i Anden Verdenskrig og bag pigtråd og interneringslejre, og så er han kommet til Tibet, hvor han siger, at lykke måles i, hvor mange liv du har reddet. Og der taler vi altså ikke bare om menneskeliv. Han redder en fra at drukne på et tidspunkt, Harrer. Men vi taler også om, at han siger, at der opstår nærmest kaos, når der er en flue, der ved en fejl lander i en tekop. Så skal den

reddes med det samme. Er du på skovtur, og der er myrer, der kravler på armene, så bliver de både i sikkerhed. Da han skal bygge, fandt han ud af, at ting tager sin tid, fordi når du begynder at grave, og der bliver fundet orme, så skal de bæres i sikkerhed, inden du kan bygge. Så det er jo bare en helt anden verden, han begynder ikke bare at lære at kende, men faktisk bliver en del af.

Han er jo stadigvæk østriger, han er europæer, men han lever på lige fod med tibetannerne. Han får venner. Han arbejder der. Altså han. Han inviterer folk hjem til jul, hvor han har taget juletræ med ind i stuen, som de ikke kender til. Og det er faktisk et af de få steder, hvor man kan høre, at han savner. Du spurgte tidligere til sønnen Peter, hvor han siger, at som han sidder der i juletiden omgivet af sine tibetanske venner, og det er med et juletræ, og han har også fået fat i en amerikansk juleplade, som de spiller på en grammofon deroppe, at der er han nødt til lige at knibe en tåre, fordi hans tanker flyver hjem til Østrig.

Og hans dreng er blevet stor.

Og hans strenge er blevet stor. Hans dreng er jo ti år på det her tidspunkt, ikke?

Tore, ved han noget om... Han finder jo ud af, at da de kommer ind i Tibet, der er krigen jo for længst slut. Eller hvad? Eller i hvert fald ved at være slut.

Da de har været i Tibet i et års tid eller sådan noget, altså da de sidder i den lykkelige landsby, der slutter krigen.

Der slutter krigen.

Og der kunne man jo godt synes, at han ville være skyndt sig at tage hjem. Men han skal stadig igennem Nepal og Indien, og han ved, at i Første Verdenskrig beholdt de lejrene flere år efter krigen sluttede. Så han har ikke nogen interesse i at gøre det på det tidspunkt. Og da han kommer til Lhasa, bliver han simpelthen så glad for sit liv i Lhasa, at han bliver.

Men en anden krig nærmer sig jo. Og det er jo hele denne her konflikt med kineserne, der faktisk desværre kommer til at leve op til den gamle tibetanske profeti om, at der kommer et fremmed folk, der vil tage vores land og ødelægge vores religion.

Lige netop.

Kan du fortælle noget om det her kinesiske tryk på Tibet? Det kan godt se, at det er et stort spørgsmål.

Ja. Ej, men det der sker helt kort, er, at i '49 overtager Mao magten i Kina, og det bliver til Folkerepublikken Kina. Og året efter i 1950 invaderer Kina Tibet. Kina kalder det en fredelig befrielse fra et feudalt diktatur. Og der ikke nogen tvivl om, at Tibet er voldsomt tilbagestående på det tidspunkt, og det er et feudalt styre, og der er mange ting, der kunne være langt bedre. Altså, Harrer beskriver, at den gennemsnitlige levealder vil han skyde til at være 30 år tilbage på det tidspunkt, og også lidt om hvor hårdt det er, det de har været ude for. Men i hvert fald invaderer Kina Tibet og siger, at det altid har været en del af Tibet - det er Tibet og tibetanerne ikke enige i - i 1950 og begynder så i løbet af de næste ti år et folkemord. Man mener, de slår 20 procent af befolkningen ihjel og bomber og røver alle klostrene deroppe.

Munkene bliver slået ihjel.

Bliver tvunget ud af klostrene og ja... De skal forsage Dalai Lama, der så senere flygter i eksil. Han flygter faktisk på samme tidspunkt som Harrer på et tidspunkt, for grunden til at Harrer tager ud af Tibet, det er, fordi kineserne kommer. Så han drager til Indien i '51, hvor Dalai Lama kort er med. Men Dalai Lama tager så tilbage til Tibet og flygter s først endeligt i '59 og har så ikke været tilbage siden.

Og de opbygger jo et nært og meget stærkt venskab, Tore, da han bor i Tibet. Men det fortsætter, så vidt jeg husker?

Ja. Harrer kalder det selv et far/søn-forhold, de faktisk har til hinanden i Tibet, fordi Harrer bliver Dalai Lamas vindue til verden, så at sige. Han kender den vestlige verden. Og Dalai Lama viser, at han er enormt nysgerrig på alle mulige ting. De siger jo, at han skiller også alle ting ad. Hvis de har en filmfremviser, så skiller han den ad og sætter den sammen igen og er nysgerrig på verden. Så derfor tilbringer Harrer en del tid sammen med ham.

Så kommer Harrer hjem. Jeg ved godt, vi kunne snakke længe, fordi sådan er det med tiden, Tore. Får han set sin søn?

Han kommer hjem og møder så sin søn for første gang, da sønnen er blevet 12 år gammel, og har taget et par tibetanske sko med til ham, som han forærer ham for ligesom at bryde isen, og udvikler så et forhold til sin søn.

Og så bliver han jo en kendis.

Ja, ja. Han bliver en kendis. Han kommer hjem. Han skriver "Syv År i Tibet," som sælger millioner af eksemplarer. Han tager på masser af ekspeditioner fra Borneo til Alaska. Han er den første, der bestiger Carstensz Pyramide på Ny Guinea, som er en af the seven summits. Og lever bare et eventyrligt liv.

"One of these men spent five years with the Dalai Lama in the Forbidden City of Tibet. What is your name, please?"

"My name is Heinrich Harrer."

"My name is Heinrich Harrer."

"My name is Heinrich Harrer."

"Only one of these men is the real Heinrich Harrer. The other two are imposters and will try to fool this panel."

Indtil han dør som gammel og er midt i 90'erne næsten.

Tore, jeg vil slutte af med et citat. Nu har du fundet mange, og vi fandt det her sammen, inden vi gik i gang, som er Dalai Lama, der i 2006 skriver et brev til Harrers nye kone, hvor han fortæller om deres venskab, og hvor meget Harrer har betydet for tibetanerne. Så det vil jeg slutte af med. Tak, fordi du var med i dag.

Tusind tak, fordi jeg måtte.

Dalai Lama skriver: "Da jeg først mødte ham i 1949, var han fra en verden, jeg ikke kendte. Jeg lærte mange ting, især om Europa. Jeg ønsker at udtrykke min store glæde og taknemmelighed for, at han skabte så stor opmærksomhed om Tibet og det tibetanske folk gennem hans meget berømte bog "Syv År i Tibet" og hans mange foredrag.

Hans kærlighed og respekt for det tibetanske folk er meget klar i hans skrivelser. Vi føler, vi har mistet en loyal ven fra Vesten, som havde muligheden for at opleve Tibet i syv lange år, før Tibet mistede sin frihed. Vi tibetanere vil altid huske Heinrich Harrer og vil savne ham meget."

Den Yderste Grænse er produceret af kontoret Juhl & Brunse for Nationalmuseet og Radio LOUD med Bjørn van Overeem som sikker kaptajn bag lyden. En særlig tak til Alaska Film and Video Production Resource og Arktisk Institut. Find serien på www.vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.